

Handläggare
Johanna Berglund
Telefon: 08-50810258**Till**
Norra innerstadens stadsdelsnämnd
2025-10-23

Remiss av Handlingsplan för åldersvänlig stad

Svar på remiss från kommunstyrelsen dnr KS 2025/524

Förvaltningens förslag till beslut

Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

Norra innerstadens stadsdelsnämnd har mottagit en remiss av förslaget till *Handlingsplan för åldersvänlig stad* som ersätter handlingsplanen för en äldrevänlig stad som har löpt ut.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget och välkomnar stadens ambition att utveckla Stockholm som en åldersvänlig stad. Att begreppet ändras från äldrevänlig till åldersvänlig markerar att frågan inte enbart är en angelägenhet för verksamheter inom äldreomsorgen utan ett gemensamt ansvar för hela staden. Förvaltningen ser även positivt på att ålderism lyfts upp som en central fråga, vilket stärker både äldres delaktighet och stadens bredare arbete för mänskliga rättigheter och likabehandling. För att tydliggöra hbtqi+-perspektivet kan formulering om att äldre kan identifiera sig som kvinnor eller män förtydligas för att inte riskera att exkludera personer med annan könsidentitet.

Kunskapen om äldres levnadsvillkor behöver fördjupas generellt, men stadsdelsförvaltningarna behöver även en tydligare geografisk bild av hur behoven ser ut och var de är som störst. Det skulle ge bättre förutsättningar att planera och anpassa verksamheterna för att de träffsäkert ska kunna möta äldres olika behov.

Äldre personer utgör en särskilt sårbar grupp i trafiken och är överrepresenterade i olycksstatistiken och förvaltningen anser att trafiksäkerhet behöver lyftas fram tydligare i handlingsplanen. Avslutningsvis understryker förvaltningen betydelsen av att stadens boendeplanering långsiktigt tar höjd för kommande behov, både vad

gäller vård- och omsorgsboenden och andra typer av anpassade boenden för äldre personer.

Bakgrund

Norra innerstadens stadsdelsnämnd har mottagit en remiss av förslaget till Handlingsplan för åldersvänlig stad, för yttrande till kommunstyrelsen senast den 25:e oktober 2025. Övriga remissinstanser är Skärholmens stadsdelsförvaltning, äldrenämnden, socialnämnden, stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, kulturnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Stockholms stadshus AB (Micasa fastigheter i Stockholm AB).

Ärendet

Stadens handlingsplan för en äldrevänlig stad har löpt ut och föreslås ersättas av en handlingsplan för en åldersvänlig stad. Handlingsplanen för en åldersvänlig stad syftar till att säkerställa att äldre personer åtnjuter mänskliga rättigheter på lika villkor som andra grupper i samhället. WHO lyfter att ett hinder för detta är ålderism, vilket också hindrar hälsosamt åldrande. För att motverka ålderism behövs ett aktivt förhållningssätt, vilket är ett viktigt perspektiv och utgångspunkt i arbetet med en åldersvänlig stad. Exempel på aktivt förhållningssätt är att äldre invånare måste erbjudas möjligheter att delta i samhällslivet, vara delaktiga i beslut som påverkar deras liv och få tillgång till nödvändiga tjänster och omsorg.

Stockholms stad har som grundare och fullvärdig medlem av det europeiska nätverket Age-friendly cities and communities åtagit sig att arbeta för att uppnå en åldersvänlig stad. Staden har även åtagit sig att följa den modell som Världshälsoorganisationen (WHO) har utvecklat där ett antal områden har pekats ut som särskilt betydelsefulla för att vara en åldersvänlig stad. Handlingsplanen innehåller fem utvecklingsområden som utgår från WHO:s modell och som har anpassats till stadens förutsättningar. Till varje utvecklingsområde hör ett antal mål. Målen beskriver den långsiktiga förändring som eftersträvas inom respektive fokusområde. Målen ska skapa en tydlig, gemensam riktning och samtidigt en flexibilitet för stadens nämnder och bolag att utifrån sina verksamhetsområden ta fram aktiviteter för att uppnå målen. Programmet för de mänskliga rättigheterna ska ge vägledning i arbetet. Uppföljningen av handlingsplanen sker i ordinarie processer för uppföljning.

Utvecklingsområden med önskade effekter

Delaktighet och inflytande

Stockholms stad bedriver ett aktivt arbete som främjar delaktighet och inflytande. Äldre är delaktiga och har inflytande i hur utvecklingsarbetet stärks och utvecklas.

Samverkan och partnerskap

En åldersvänlig stad byggs genom samverkan mellan stadens verksamheter, civilsamhälle, akademi och näringsliv. Genom att arbeta över sektorsgränser skapas bättre möjligheter att möta äldres behov och utveckla hållbara lösningar för trygghet, delaktighet och livskvalitet

Social inkludering

Stockholms stad arbetar aktivt med att främja social gemenskap och inkludering med fokus på allas lika möjligheter. Ett hälsosamt och värdigt åldrande innefattar att staden utvecklar seniorers möjlighet att bibehålla och stärka fysisk, social och psykisk hälsa. Stadens arbete ska bidra till att seniorer har goda förutsättningar att åtnjuta ett självständigt liv med god livskvalitet.

Bostäder och stadsmiljö

En åldersvänlig stad möjliggör ett tryggt och självständigt boende genom hela livet. Tillgängliga bostäder och en välplanerad stadsmiljö med hög kvalitet stärker äldres rörelsefrihet, säkerhet, gemenskap och trygghet. Med tanke på hur många äldre som skadas i fallolyckor både i hemmet och i utemiljön behöver säkerhetsaspekter beaktas i planering, utformning och skötsel. Genom klimatanpassning, universell utformning, kunskapshöjande insatser och samverkan utvecklas boendalternativ och offentliga platser som stödjer ett aktivt och inkluderande liv.

Kommunikation och information

Stockholm ska vara en åldersvänlig stad där all information om stadens verksamheter och tjänster är lättillgänglig, begriplig och anpassad efter olika äldres behov. Äldre ska uppleva att det är lätt att kommunicera med stadens verksamheter och att information om stadens verksamheter och aktiviteter är relevant samt väcker nyfikenhet och intresse.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av kvalitetsavdelningen i samråd med avdelningen för stadsutveckling, förvaltningsdirektörens stab, socialtjänstavdelningen och äldreomsorgsavdelningen. Pensionärsrådet har beretts möjlighet att lämna synpunkter på handlingsplanen under beredningen av ärendet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget och välkomnar stadens ambition att utveckla Stockholm som en åldersvänlig stad i linje med WHO:s modell och stadens program för mänskliga rättigheter. Förvaltningen ser särskilt positivt på att begreppet ändras från *äldrevänlig* till *åldersvänlig*. Det är mer inkluderande och markerar att arbetet inte enbart är en fråga för äldreomsorgen, utan ett ansvar för hela staden och alla verksamheter. Att handlingsplanen dessutom tydligt lyfter in ålderism som en central fråga bedömer förvaltningen som värdefullt, eftersom det stärker både arbetet för äldre personers delaktighet och stadens övergripande arbete för likabehandling. Förvaltningen ser positivt på att handlingsplanen för en åldersvänlig stad ska vara en del av kvalitetsarbetet i staden, liksom övriga handlingsplaner kopplade till arbetet för mänskliga rättigheter samt Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Att arbetet ska vara en del i ordinarie planerings- och uppföljningsprocesser ser förvaltningen underlättar genomförandet.

Förvaltningen arbetar för att alla äldre, oavsett sexuell läggning eller könsidentitet, ska känna trygghet, respekt och möjlighet att vara sig själva i kontakten med förvaltningens verksamheter. Förvaltningen ser ett behov av att förtydliga formuleringen om att äldre kan identifiera sig som kvinnor eller män, så att personer med annan könsidentitet inte riskerar att bli exkluderande.

Den demografiska förändringen med en allt större andel äldre personer är tydlig inom stadsdelsnämndens geografiska område. Det är positivt att allt fler lever allt längre med sina förmågor i behåll samtidigt som förändringen medför ett särskilt behov av insatser för att möta ökade krav på bostäder, omsorg, tillgänglig stadsmiljö och sociala mötesplatser. Stadens program för mänskliga rättigheter lyfter fram att arbetet ska utgå från kunskap om stockholmarnas levnadsvillkor, och där ser förvaltningen att kunskapen om just äldre personers levnadsvillkor behöver utvecklas. För att kunna planera för den ökande andel äldre skulle det exempelvis vara värdefullt för förvaltningen att få tillgång verktyg för att visuellt kunna presentera hur åldersgrupperna utvecklas i olika geografiska områden utifrån exempelvis befolkningsprognos och äldreomsorgsprognos. Det skulle även vara värdefullt att kunna komplettera detta med statistik kring levnadsvillkor, folkhälsa och stadens insatser, likt Huddingeanalysen. Här skulle staden även kunna samarbete med regionen för att utveckla kunskapen om äldres hälsa och välbefinnande. Det skulle även vara intressant att följa upp den baslinjemätning som gjordes inför att den första handlingsplanen för en äldrevänlig stad togs fram.

Delaktighet och inflytande

Förvaltningen menar att utvecklingsområdet delaktighet och inflytande är centralt för genomförande av handlingsplanen. Förvaltningen har etablerade forum för dialog med äldre, bland annat genom pensionärsråd, funktionshinderråd samt andra forum och arbetssätt inom verksamheter som äldreomsorg, LSS och socialtjänst som stärker delaktighet och inflytande. Förvaltningen ser positivt på att handlingsplanen betonar fler former för delaktighet, såsom enkäter, trygghetsvandringar och medborgardialoger, och vill samtidigt understryka vikten av att utveckla metoder för att nå grupper av äldre som sällan kommer till tals. I implementeringen av handlingsplanen ser förvaltningen att dialoger med äldre inom området kommer vara av stor vikt. Förvaltningen vill också lyfta fram Kvalitetsprogrammets förhållningssätt *Stockholmarnas fokus*, och användardrivna metoder som tjänstedesign, som kan bidra till att utveckla verksamheten tillsammans med äldre. Förvaltningen erbjuder utbildning i tjänstedesign och ser stora möjligheter att på detta sätt inkludera invånare i utvecklingsarbetet, samtidigt som metoden säkerställer att verksamheten utvecklas utifrån användarnas behov.

Vid större upprustningar av parker och grönområden är medborgardialoger ett viktigt verktyg för att fånga medborgarnas behov och synpunkter. Förvaltningen arbetar för att uppnå en så bred representativitet som möjligt vid dessa dialogtillfällen och att erbjuda olika former för delaktighet. Digitala enkäter kan vara en utmaning för målgruppen äldre, varför kompletterande metoder är viktiga. Ett fortsatt arbete med fokusgrupper med äldre är därför ett sätt att säkerställa att deras behov och synpunkter beaktas i utvecklingen av stadsdelsområdets parker och grönområden.

Samverkan och partnerskap

Förvaltningen instämmer i att en åldersvänlig stad förutsätter samverkan, både inom staden och tillsammans med civilsamhälle, akademi och näringsliv. Förvaltningens arbete med en åldersvänlig stad samordnas av kvalitetsavdelningen och för att stärka dialogen närvarar förvaltningens samordnare för äldre vänlig stad på pensionärsrådets möten. Förvaltningen ser att seniorföreningar och andra föreningar som engagerar äldre personer är viktiga i utvecklingen av en åldersvänlig stad.

Förvaltningen delar handlingsplanens bedömning att ökat samarbete inom staden är avgörande för att arbetet ska få genomslag och ser särskilt positivt på att åldersvänlig stadsutveckling lyfts fram som ett prioriterat område. Förvaltningen bedriver samtidigt ett eget utvecklingsarbete inom området.

Förvaltningen ser positivt på att samarbete med akademien lyfts fram i handlingsplanen. Inom äldreomsorgen implementeras metoden *Livsstil för hjärnhälsa*, baserad på resultat från den så kallade Finger-studien, som visar att samordnade livsstilsförändringar kan förbättra äldres kognitiva hälsa. Detta arbete sker i nära samverkan med kognitionsforskare och Äldrecentrum. Förvaltningen har samarbeten med akademien genom forskningsansökningar från KTH och Openlab Stockholm/Europauniversitetet CIVIS som rör hälsovänliga och åldersvänliga städer.

Social inkludering

Förvaltningen delar handlingsplanens mål om att motverka ofrivillig ensamhet och social isolering. Ensamhet kan uppstå vid olika tidpunkter i livet, exempelvis i samband med pension eller när en partner går bort, men kan också ha funnits långt tidigare. Ofrivillig ensamhet är ett folkhälsoproblem i alla åldrar, och för att vara en bra stad att åldras i behöver insatser riktas även till personer under 65 år. För äldre med funktionsnedsättning kan förändringar i stadens stöd vid pensionsåldern innebära en ökad risk för isolering, särskilt för dem som bor i eget boende och inte längre får tillgång till daglig verksamhet eller sysselsättning. Här ser förvaltningen behov av att staden utvecklar sina insatser för att bättre möta denna målgrupps behov.

I arbetet mot ofrivillig ensamhet är äldreomsorgens träffpunkter en central del. Sedan april 2025 är den kommunövergripande mötesplatsen Vasaträffen öppen 365 dagar om året. Erfarenheterna hittills visar att verksamheten är välbesökt under helgerna, vilket bekräftar vikten av att erbjuda mötesplatser även dessa dagar. Avdelningens två hälsopedagoger har ett särskilt uppdrag att arbeta uppsökande gentemot personer som upplever ofrivillig ensamhet genom enskilda hälsosamtal, mindre samtalsgrupper vid träffpunkterna och hembesök. Förvaltningens två anhörigkonsulenter erbjuder också stödjande och vägledande samtal, bland annat om anhörigas rättigheter och möjligheter till eget stöd, vilket bland annat kan handla om att bryta ofrivillig ensamhet.

Bostäder och stadsmiljö

Förvaltningen instämmer i handlingsplanens inriktning att en åldersvänlig stad möjliggör för ett tryggt och självständigt boende genom hela livet. Staden har en handlingsplan mot äldre i hemlöshet och i det vräkningsförebyggande arbetet på förvaltningen har ett särskilt fokus målgruppen äldre, genom samverkan mellan socialtjänst och äldreomsorg.

Förvaltningen vill understryka vikten av att stadens boendeplanering tar höjd för kommande behov av vård- och omsorgsboenden och även andra typer av anpassade boenden för äldre personer. Förvaltningen deltar i stadens arbete med boendeplanering för äldre under ledning av äldrenämnden. Boendeplaneringen är en komplex process som kräver samsyn och samordning av olika aktörer och intressenter. Som förvaltningen lyft fram i remissvaret om handlingsplan för bostadsförsörjning (Dnr NI 2025/1061) ser vi särskilt positivt på insatserna att *Utreda hur samordning och styrning kan utvecklas gällande planering och beställning av platser i särskild boende för äldre samt Säkerställ tillgången till vård- och omsorgsboenden i enlighet med stadens Äldreboendeplan genom inhyrning, förvärv, ombyggnation eller nyproduktion*. Även i planeringen av ordinarie bostäder behöver staden framförhållning och planering, och också kunskap om behov och önskemål kring boendet för kommande generationer av äldre personer.

Förvaltningen anser att trafiksäkerhet behöver lyftas fram tydligare i handlingsplanen. Äldre personer utgör en särskilt sårbar grupp i trafiken och är överrepresenterade i olycksstatistiken. Åldrandet medför ofta fysiska och kognitiva begränsningar som kan påverka reaktionsförmåga, balans, syn och hörsel. Detta gör äldre extra utsatta i komplexa och snabbväxande trafikmiljöer. När olyckor inträffar blir konsekvenserna ofta mer allvarliga än för yngre, eftersom kroppen med stigande ålder blir mer skör och återhämtningen långsammare.

Det är också viktigt att beakta att äldre utgör en heterogen grupp med olika behov beroende på ålder, hälsa och funktionsförmåga. Vissa är främst gångtrafikanter och kan uppleva svårigheter med exempelvis otydliga regler, som när cyklister får cykla mot enkelriktat, medan andra är beroende av cykel eller bil för att kunna röra sig i vardagen. För bilburna äldre kan tillgång till parkering nära affärer och serviceinrättningar, liksom enkla och begripliga betallosningar för parkeringsavgifter, vara avgörande för fortsatt delaktighet. Staden behöver därför utveckla trafikmiljöerna så att de tar hänsyn till äldre personers olika behov och förutsättningar, för att öka trygghet, framkomlighet och säkerhet i vardagen.

Tillgänglighet och framkomlighet är centrala perspektiv i skötseln och utvecklingen av de parker och grönområden som stadsdelsnämnden ansvarar för. Arbetet utgår bland annat från Boverkets krav på tillgänglighet, stadens framkomlighetsstrategi och gångplan samt parkplaner. Exempel på åtgärder är kontrastmarkeringar, komplettering av räcken i trappor, armstöd på befintliga soffor, utplacering av nya tillgängliga sittplatser, ny

belysning och nya markmaterial. Tillgänglighetsarbetet är nära kopplat till trygghetsarbetet, där förvaltningen arbetar med orienterbarhet och uppsikt över viktiga platser och stråk. Samtidigt finns utmaningar, exempelvis kopplade till utrymme, miljökrav, kulturhistoriska värden och topografi, där flera bergsparker inom nämndens område ställer särskilda krav. Arbetet innebär därför kontinuerliga avvägningar och prioriteringar mellan en rad olika krav, värden, intressen och behov.

I takt med klimatförändringar med högre temperaturer och förändrade nederbördsmonster får stadens grönska en allt viktigare roll. Parker och natur fungerar som livsviktig infrastruktur som fördröjer dagvatten, dämpar buller och reglerar temperatur. Stora delar av nämndens område är tätbebyggda med hårdgjorda ytor, vilket skapar värmeöar under varma perioder. Det är därför av stor betydelse att befintliga grönytor värnas och bevaras. Klimatanpassning är en integrerad del av varje upprustningsprojekt i parker och grönområden. Förvaltningen arbetar kontinuerligt för att öka krontäckningsgraden, stärka ett hållbart trädbestand och placera ut dricksvattenfontäner. Då äldre är särskilt utsatta vid värmeböljor har förvaltningen även inventerat vård- och omsorgsboenden samt seniorboenden i relation till parker och värmeöar för att identifiera var åtgärder är mest angelägna.

Kommunikation och information

Förvaltningen delar handlingsplanens betoning på att information ska vara tillgänglig för alla. För att nå hela målgruppen behövs en kombination av digital och analog kommunikation samt material på flera språk. Förvaltningen vill särskilt lyfta fram behovet av lättlästa format och riktade informationsinsatser för att nå äldre med varierande bakgrund, digital vana och språkkunskaper. För att nå ut till seniorer använder förvaltningen idag flera kommunikationskanaler. För personer som är bosatta i stadsdelsnämndens område och fyllt 68 år finns möjlighet att få stöd av IT-pedagoger.

Förvaltningen föreslår att Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Jesper Ackinger
Stadsdelsdirektör
Norra innerstadens
stadsdelsförvaltning

Maria Härenstam
Avdelningschef
Norra innerstadens
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Handlingsplan för åldersvänlig stad
2. Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Jesper Ackinger, Stadsdelsdirektör	2025-10-09
Maria Härenstam, Avdelningschef	2025-10-09